

29. april 2019

Forbrugerrådets kommentarer til Formandsskabets diskussionsoplæg, DMØR, 2019

1. Miljøpåvirkning og fordeling

Det er spændende at formandsskabet tager dette emne op, som ellers er underbelyst. Det er dog svært at konkludere på analysen, dels pga. problemer med opgørelsesmetoden for luftforurening, se nedenfor, dels fordi der er flere modsatrettede tendenser, som ser ud til dels at ophæve hinanden. Det fremgår at ca. 70% af de mest miljøbelastede boliger befinder sig i hovedstadsområdet (s. 62), hvor de gennemsnitlige indtægter er over landsgennemsnit. På den anden side er der en tendens til, at personer med de laveste indtægter bor længst fra naturområder og er mere belastet med støj og kvælstofdioxid (NO₂). Det ville derfor være mere interessant at se på sammenhænge inden for hver enkelt region. Det fremgår desuden at der er en overrepræsentation af de mest miljøbelastede boliger blandt andelsboliger og private lejeboliger (s. 67). Men det gælder ikke de almene boliger, der sammen med parcelhusene hører til de mindst belastede. Men disse to kategorier befinder sig i hver sin ende af indkomstskalaen.

Hvad angår luftforurening giver analysen et skævt billede, da man sætter partikelforurening lig med PM 2,5, dvs. de fine partikler. Netop disse kommer langt overvejende fra udlandet – kun ca. 20% af den PM 2,5 koncentration som måles i Danmark kommer fra danske kilder, målt som årgennemsnit. Det er dog en større del i dagtimerne, hvor flest mennesker er udenfor. Og en meget mindre del i indeluften, hvor stearinlys, mados og brændefyring ofte kan dominere koncentrationen af fine partikler.

Derimod kommer de ultrafine partikler i langt højere grad fra lokale kilder, dvs. primært køretøjer og brændefyring. Det samme gælder i nogen grad for de grovere partikler, kaldet PM 10. For køretøjernes vedkommende kommer en stor del af PM 10 ganske vist fra afslidning fra dæk og bremses, mere end fra udstødningen. Men der er en ret god korrelation mellem dette og de ultrafine partikler fra udstødningen. Korrelationen bliver dog gradvist mindre, efterhånden som der kommer partikelfiltre på en større andel af dieslbilerne. Herved mindskes mængden af ultrafine partikler herfra, mens dæksliddet er det samme.

En marginnote s. 48 ”Lille ulighed i PM 2,5 afspejler ensartet forureningsniveau i Danmark” er misvisende. Det afspejler derimod, at man bruger en måleenhed, som hovedsagelig måler luftforurening der blæser ind fra udlandet – dvs. det afspejler den banalitet, at den grænseoverskridende del af luftforureningen er ret ens ud over landet, mens hovedparten af den lokale luftforurening ikke er medregnet.

Hvis man havde analyseret partikelforurening udtrykt ved ultrafine partikler samt PM 10, havde man fået et resultat, der i højere grad havde lignet det for kvælstofdioxid og støj (side 4-5), dvs. en større ulighed i miljøpåvirkning mellem befolkningsgrupper – dog stadig mindre end uligheden i indkomst.

Hertil kommer, at helbredsskaderne, i hvert fald hvad angår hjerte-kar-sygdomme, er undervurderet i de undersøgelser som formandskabet henviser til. En rapport fra KU, Institut for Folkesundhed,

2017¹ påviser at antal dødsfald relateret til luftforurening fra lokal vejtrafik er 50-100 gange højere end tidligere antaget. Det skal dog tilføjes, at en mindre del her hidrører fra NO₂, som er anført særskilt i formandsskabets rapport.

Endelig ser det ikke ud til, at luftforurening i indeklimaet er medregnet – det ville også gøre helbredsskaderne større. Det gælder såvel luftforurening, som kommer ind udefra, via vinduer og evt. ventilationsanlæg, som luftforurening, som stammer fra aktiviteter i bygningen selv, f.eks. brændefyring, madlavning og stearinlys.

2. Lækage af drivhusgasudledninger

Formandsskabet bygger hele sin analyse på en præmis om at nationale tiltag til reduktion af drivhusgasser inden for kvotesektoren har ingen eller ringe effekt. Vi mener grundlæggende at hele den tilgang er skæv. Frem til 2018-reformen af kvotesystemet (ETS) var den decideret forkert, idet kvoteprisen var så lav, at ETS ikke de kommende årtier ville have nogen reel effekt ift. at få virksomheder og medlemslande til at sænke deres udledning – bl.a. pga. retten til overførsel af kvoter fra én periode til den næste. Med 2018-reformen sker der en vis automatisk annullering af kvoter, når udslip reduceres. Det har fået kvoteprisen til at stige, hvorved ETS i dag formentlig har fået en vis effekt i retning af at få aktørerne til at reducere udslip. Men Klimarådet har beregnet, at selv efter 2018-reformen har kvotesystemet ringe effekt de første mange år. En kvote, der annulleres i 2020, giver kun 9% effekt i 2030, 25% i 2040, men 60% i 2050.

Formandsskabet skriver om EUs reform af ETS i starten af 2018, som indfører en vis form for automatisk kvoteannulering. Efter reformen vil en national reduktion af klimagasudslip inden for ETS-området fortsat have en lækageeffekt, men de regner den ikke længere som 100%.

Men der er en række andre faktorer, som betyder, at national handling inden for kvotesektoren faktisk er både nødvendig og gavnlig, idet EU's mål og virkemidler fortsat er for svage til at leve op til Paris-aftalen. Formandsskabet erkender da også, at ”teknologiske spill-over effekter kan reducere CO₂-lækagen” (s. 92). Men man har ingen overvejelser af, om denne potentielle effekt overskygger den eventuelle lækageeffekt. F.eks. det danske vindmølleeventyr og den tyske solcellestøtte viser hvordan stram regulering på hjemmemarkedene har haft enorm effekt på CO₂-udledningen globalt.

Der er desuden en asymmetri i formandsskabets logik: en strammere dansk klimapolitik vil føre til lækage, mens andres strammere klimapolitik kan bidrage til reduktion af lækage.

Årsagssammenhængen slås fast, når det handler om strammere dansk politik, men er kun en mulighed ved strammere udenlandsk politik. Det er ikke logisk konsistent og giver et fordrejet billede af sammenhænge.

Formandsskabet antager, at et lavere forbrug af fossile brændsler i Danmark reducerer den internationale pris på disse, hvilket øger forbruget i andre lande. Men man kunne ligeså vel hævde, at den lavere pris gør efterforskning efter og udvinding af yderligere fossile brændsler marginalt mindre økonomisk attraktivt, hvilket vil have en positiv klimaeffekt.

---

¹ Luftforurening og hjerte-kar-sygdomme, Kbh. Universitet, Institut for Folkesundhed, 5.12.2017

Vi finder det desuden problematisk, at man ikke regner på et "bæredygtighedsscenario". I "Paris-scenariet" har en række af de store økonomier ingen bindende mål, hvilket medfører at lækageraten for DK bliver større end i grundscenariet. Samtlige af deres scenarier tegner altså meget dystre billeder af fremtiden, hvor få lande reagerer ansvarligt på de effekter af klimaforandringer vi allerede ser i dag. Muligheden for at vi globalt prøver at løse klimakrisen overvejes således ikke engang.

Formandsskabet hævder tværtimod (s. 131-32) at Parisaftalen giver en lille stigning i den danske lækagerate. Argumentet er, at når aftalen får lande uden for EU indfører CO₂-betingede restriktioner vil en mindre del af deres produktion flytte til EU-lande, da disse bliver mere konkurrencedygtige. Det virker spekulativt og det bygger på en forkert antagelse om at energieffektivisering og vedvarende energi altid fordyrer produktionen og forringer konkurrenceevnen.

På baggrund af disse mangler og usikkerheder giver det ikke mening når formandsskabet konkluderer (s. 9), at der er en lækagerate for Danmark på 45-53%. Dels er usikkerheden betydeligt større, dels er det udtryk for et pessimistisk scenario.

Formandsskabet påpeger en langt lavere lækagerate i non-ETS, undtagen for landbruget (s. 138). Når man regner med en meget høj rate for landbruget, skyldes det at de kun opererer med udledningsafgifter på landbrug, ligesom for andre erhverv. Men netop ift. landbrug slår dette voldsomt igennem. Udledningsafgift vil kun ramme dansk landbrug og favorisere import. "Når landbrugsproduktionen mindskes i Danmark som følge af regulering, vil landbrugsproduktionen og dertil hørende udledning ...stige relativt meget i udlandet" (s. 13). Hvis man derimod f.eks. indførte en kødafgift, som rammer dansk produktion og import ens, ville man formentlig slet ikke få en lækageeffekt. Til gengæld ville det ikke have effekt på eksporten, da denne ville være friholdt for afgift.

Formandsskabet finder dog stadig, at der skal reduceres i landbruget, da virkemidlerne her er relativt billige, når sideeffekter på bl.a. kvælstofudledning og vandmiljø medregnes. Men den vil reducere mindre pga. denne lækageeffekt: "...reduktionerne i landbruget skal være lidt mindre ved den lækagekorrigerede politik ..." (s. 15 og 152). Desuden anfører Formandsskabet, at såfremt mange lande uden for EU stiller krav om klimagasreduktioner, vil den beregnede lækage for tiltag i dansk landbrug mere end halveres (s. 158).

Formandsskabet finder, at CO₂ fra biler ikke skal have øget afgift, fordi de allerede er kraftigt reguleret, og de samfundsøkonomiske omkostninger ved øget regulering er høje (s. 162). Men denne præmis opstår, fordi de positive sideeffekter (luft/støj/sundhed, motion/folkesygdomme, bedre bymiljø/byrum m.v.) ved reduktion af kørsel med fossilbiler er undervurderet, som vi påpegede i vores kommentarer til 2018-rapporten. Derfor overvurderer Formandsskabet omkostningerne ved indgreb på transportområdet.